

Ämnesprov, läsår 2012/2013

Religionskunskap

Lärarinformation

Årskurs

9

Innehåll

Allmän information	4
Utprovningssomgång för ämnesprov i samhällsorienterande ämnen i årskurs 9.....	4
Syftet med nationella prov	4
Material som ingår i det nationella ämnesprovet i religionskunskap i årskurs 9.....	4
Översikt delprov.....	5
Sekretess.....	5
Hantering.....	5
Anpassning.....	5
Rapportering av resultat	6
Redovisning av resultat.....	6
Arkivering av nationella prov.....	7
Utgångspunkter för provkonstruktion - en utprovningssomgång	8
Information om ämnesprovet i religionskunskap våren 2013.....	9
Provmaterial	9
Urval och överväganden	9
Förberdelser.....	10
Genomförande	11
Allmänt	11
Hjälpmedel	13
Datorer	13
Bedömning	13
Sambedömning	13
Provbetyg	13
Genomgång med eleverna	13

En grupp vid Institutionen för didaktik och pedagogisk profession, Göteborgs universitet, utarbetar på uppdrag av Skolverket de nationella proven i religionskunskap.

Projektledare:

Annika Lindskog
annika.lindskog@ped.gu.se

Biträdande projektledare:

Olof Franck
olof.franck@gu.se

Provansvarig åk 9:

Carl Wåke
carl.wake@gu.se

Provkonstruktörer:

Gert Arvidsson
Kjell-Erik Karlsson
Anna Lindstam
Bodil Söderquist

**Institutionen för didaktik och
pedagogisk profession**

Göteborgs universitet
Box 300
405 30 Göteborg

Ansvarig på Skolverket:

Mats Olsson
Enheten för prov och bedömning
mats.olsson@skolverket.se

Beställningar och distribution:

Tommy Mobrin, tfn 08-690 94 90
FS ProfLog AB
162 89 Stockholm

Allmän information

Utprovningssomgång för ämnesprov i religionskunskap i årskurs 9

Skolenheten ska genomföra det nationella provet i ett av ämnena geografi/historia/religionskunskap/samhällskunskap. Skolenheten ska genomföra det ämnesprov som Skolverket tilldelar (se SKOLFS 2012:29). Er skolenhet har tilldelats ämnet religionskunskap.

Det är första gången ett nationellt ämnesprov genomförs i religionskunskap. Provet har därför status av en så kallad utprovningssomgång. Det innebär att läraren inte behöver beakta elevens resultat på det nationella ämnesprovet vid betygssättningen våren 2013. Läraren får dock använda provresultatet som stöd vid betygssättning.

Från och med våren 2014 ska elevens resultat på det nationella ämnesprovet även användas som stöd för betygssättning i slutbetyget i årskurs 9.

Resultaten på proven ska rapporteras in till SCB samt till de universitet och högskolor som på uppdrag av Skolverket konstruerar proven.

De uppgifter som ingår i de nationella ämnesproven i religionskunskap i årskurs 9 är utprovade med hjälp av ett stort antal elever. Många lärare har också varit delaktiga i processen att utpröva uppgifter och bedömningsanvisningar. Skolverket och Göteborgs universitet är angelägna om att få synpunkter på provets utformning och innehåll för att ytterligare kunna utveckla provet i positiv riktning. Skolenheter som genomför ämnesprovet i religionskunskap ska därför även besvara en lärarenkät.

Syftet med nationella prov

Syftet med de nationella proven är i huvudsak att:

- stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning.
- ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå.

Nationella ämnesprov ska användas i årskurs 9 för att bedöma elevers kunskaper i förhållande till kunskapskraven.

Material som ingår i det nationella ämnesprovet i religionskunskap i årskurs 9

Det nationella provet i religionskunskap består av ett lärarmaterial och ett elevmaterial. Lärarmaterialet består av ett Lärarinformationshäfte (grönt häfte) samt en Bedömningsanvisning (rött häfte). Lärarinformationshäftet ska lämnas ut till berörd lärare direkt vid paketets ankomst. Läraren ska läsa igenom Lärarinformationshäftet före provtillfället och följa de anvisningar som finns i detta häfte. Bedömningsanvisningen finns försluten tillsammans med Delprov B. Läraren får tillgång till Bedömningsanvisningen först efter att delprov A genomförts.

Elevmaterialet består av elevhäften samt ett texthäfte.

Översikt delprov

Delprov	Provdatum	Provtid	Elevmaterial	Beskrivning av delprovet
Delprov A	Tisdagen den 16 april	120 minuter	Texthäfte och elevhäfte Delprov A	Lösande av uppgifter och arbete med texthäfte.
Delprov B	Onsdagen den 17 april	120 minuter	Texthäfte och elevhäfte Delprov B	Lösande av uppgifter och arbete med texthäfte.

Sekretess

I 17 kap. 4 § Offentlighets - och sekretesslagen (2009:400) finns bestämmelser om sekretess för prov. Vid sekretess får provens innehåll inte röjas. Sekretesskyddat material ska förvaras på ett betryggande sätt så att innehållet inte röjs. Prov som återanvänds omfattas av sekretess. På provhäftena, Lärarinformationen och Bedömningsanvisningen anges att ämnesprovet i religionskunskap återanvänds till och med 30 juni 2013. Se www.skolverket.se > *Prov & Bedömning* > *Nationella prov* > *Mer om nationella prov* > *Sekretess*.

Hantering

Det är av avgörande betydelse att samtliga som på något sätt arbetar med nationella prov beaktar de bestämmelser som gäller. Dessa har tillkommit med syftet att var och en ska kunna lita på och utgå ifrån att proven bidrar dels till en rättvis bedömning av elevernas arbete, dels till att denna bedömning blir likvärdig över landet. Att genomföra proven i förtid är exempel på handlingar som kan spolia provens syfte och användbarhet.

För hantering av nationella prov se *Hantering av nationella prov* se www.skolverket.se > *Prov & Bedömning* > *Nationella prov* > *Mer om nationella prov* > *Beställning och hantering*

Anpassning

Anpassning av nationella prov ska bara göras för elever med funktionsnedsättningar som inte är av tillfällig natur. Variationen är stor mellan eleverna och man måste utgå från den enskilda elevens förutsättningar när man planerar hur de nationella proven kan anpassas. Därför kan Skolverket inte ange exakt vad läraren kan och inte kan göra. Provförslutningen får brytas tidigast dagen före provdatum för att lärare ska kunna anpassa provet för elev med funktionsnedsättning. Anpassningen ska ske så att provet fortfarande prövar de kunskaper och förmågor som ska prövas. Det är rektor som beslutar om anpassning.

Exempel på anpassningar:

- Förlängd provtid
- Förstorad text
- Uppläsning av instruktioner och uppgifter
- Lässtöd genom att eleven kan lyssna på uppgiften inläst på cd/usb.
- Uppdelning av delprovet på olika tillfällen.
- Möjlighet att besvara frågor muntligt.
- Skriva svar på dator – datorerna får ej vara anslutna till Internet och eleverna får inte ha möjlighet att kommunicera med varandra.

För mer information om anpassning se www.skolverket.se > *Prov & Bedömning* > *Frågor och svar* > *Anpassning*

Rapportering av resultat

För att kunna följa upp och utvärdera kvaliteten i svensk skola, för forskning och för utveckling av proven, behövs insamling av provresultat. Skolhuvudmannen ska skicka in resultat till Skolverkets två olika insamlingar.

1. Den ena insamlingen gäller rapportering av **provresultat för samtliga elever**. Denna insamling görs av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Skolverket. Information om denna insamling kommer att skickas till skolorna via brev från SCB. Provresultat ska rapporteras senast **18 juni 2013**.

För mer information se www.skolverket.se > Prov & Bedömning > Nationella prov > Mer om nationella prov > Insamling

2. Den andra insamlingen görs av Göteborgs universitet som konstruerar de nationella proven i religionskunskap på uppdrag av Skolverket och gäller resultat på uppgiftsnivå och ett urval av elevlösningar samt insamling av lärarsynpunkter.

Insamlingen av elevlösningar och resultat på uppgiftsnivå består av två delar.

a) För elever födda den **6**, **16** och **26** varje månad ska resultat på uppgiftsnivå rapporteras in senast **18 juni 2013**.

Detta görs via webben på:

www.sobedomning.se/re9/resultatrapportering

Lösenord: 2013Re9

b) För elever födda den **6** i varje månad ska därutöver läsliga kopior på bedömda elevhäften inklusive formuläret för sammanställning av elevresultat skickas in.

Senast **18 juni 2013** skickas detta material till:

Carl Wåke
Nationella prov Re
IDPP
Göteborgs universitet
Box 300
405 30 Göteborg

3. Lärare ska lämna synpunkter på provet. Det görs genom att fylla i en lärarenkät på webben:

www.sobdomning.se/enkat/re9

Lösenord: 2013Re9

Lärarenkäten ska vara ifylld senast **18 juni 2013**.

Redovisning av resultat

Resultat från insamlingar och lärarenkäter beskrivs och kommenteras i årliga rapporter som finns på Skolverkets webbplats se www.skolverket.se > Nationella prov > Resultat

Arkivering av nationella prov

Råd om arkivering och gallring av nationella prov finns i skriften Bevara eller gallra 2. Denna finns att ladda ner via länken www.samradsgruppen.se. Information om arkivering av nationella prov finns även via Skolverkets webbplats se www.skolverket.se > Prov & Bedömning > Nationella prov > Mer om nationella prov > Arkivering.

Fristående skolor ska bevara nationella prov enligt skollagen. Från den 1 april 2012 har en ny bestämmelse trätt i kraft som anger att huvudmannen för en fristående skola som genomför nationella prov ska bevara elevlösningar av de nationella proven (26 kap. 28§ SkoL).

Utgångspunkter vid provkonstruktion – en utprövningsomgång

Validitet och reliabilitet är centrala begrepp vid provkonstruktion. Validitet handlar om att mäta det man ska mäta medan reliabilitet handlar om att reducera slumpens inverkan på provresultatet. Målet är att provet ska bli så rättvist som möjligt. Många olika aspekter måste tas hänsyn till, både avseende provets utformning och bedömningsanvisningar. Generellt sett blir slumpens inverkan på elevens resultat större ju färre provuppgifterna är.

Alltför få uppgifter i ett ämnesprov vore särskilt problematiskt i de samhällsorienterande ämnena där kunskap om ett innehåll är nödvändigt för att till exempel kunna föra mer eller mindre utvecklade resonemang. Eftersom tyngdpunkten i undervisningen när det gäller det centrala innehållet bestäms av elevers och lärares egen planering kan för få uppgifter i provet innebära att slumpen får för stor betydelse. Om det centrala innehållet som uppgifterna utgår ifrån endast har behandlats översiktligt i undervisningen, får eleven sämre förutsättningar på provet. Om det centrala innehållet har behandlats mer ingående får eleven bättre förutsättningar till ett bra resultat på uppgifterna.

Den vanligaste skrivningen i kunskapskraven handlar om hur utvecklade och hur underbyggda resonemang eleven för om olika angivna innehåll. Provet skulle därmed kunna bestå av ett fåtal öppna uppgifter där eleverna gavs möjlighet att utveckla sina resonemang i längre texter. Ett sådant prov med ett mycket begränsat antal uppgifter skulle dock vara problematiskt i linje med resonemanget ovan. Vissa elevgrupper skulle dessutom bli särskilt missgynnade av ett sådant upplägg.

Ett av syftena med en utprövningsomgång är att prova olika uppgiftstyper. Vi har därför prövat ut uppgifter utifrån utgångspunkten att annat än bara mycket öppna uppgifter kan pröva elevernas förmåga att föra resonemang. Resultatet av denna utprövningsomgång kommer att avgöra hur olika typer av uppgifter kommer att användas i framtiden.

Information om ämnesprovet i religionskunskap våren 2013

Provmaterial

Provet består av ett texthäfte samt två delprov, delprov A och B. Delprov A omfattar uppgifterna 1 – 16, medan delprov B omfattar uppgifterna 17 – 25. Varje delprov finns inläst på en CD-skiva. Till provet finns även en bedömningsanvisning.

Urval och överväganden

I kursplanen för religionskunskap i Lgr11 finns fem förmågor vilka avspeglas i kunskapskraven. I konstruktionen av det nationella provet för religionskunskap har sex olika delar av kunskapskraven urskilts, varav de två första motsvarar den första förmågan i kursplanen.

Översikt över förmågor och delar av kunskapskrav (utan progressionsuttryck) i religionskunskap, åk 9:

Förmåga 1 – 5	Del av kunskapskrav 1 – 6
1. Analysera kristendomen, andra religioner och livsåskådningar samt olika tolkningar och bruk inom dessa.	1. Eleven har ... kunskaper om kristendomen och de andra världsreligionerna och visar det genom ... centrala tankegångar, urkunder och konkreta religiösa uttryck och handlingar inom religionerna.
	2. Dessutom för eleven ... resonemang om likheter och skillnader inom och mellan några religioner och andra livsåskådningar.
2. Analysera hur religioner påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället.	3. Eleven kan utifrån undersökningar om hur religioner kan påverkas av och påverka samhälleliga förhållanden och skeenden beskriva ... samband med ... resonemang.
3. Reflektera över livsfrågor och sin egen och andras identitet.	4. Eleven kan också föra ... resonemang om hur livsfrågor skildras i olika sammanhang och hur identiteter kan formas av religioner och andra livsåskådningar på ett sätt som ... för resonemanget framåt ...
4. Resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller.	5. Eleven kan resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar genom att föra ... resonemang och använda etiska begrepp och modeller ...
5. Söka information om religioner och andra livsåskådningar och värdera källornas relevans och trovärdighet.	6. Eleven kan söka information om religioner och andra livsåskådningar och använder då olika typer av källor ... samt för ... resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Av reliabilitetsskäl, det vill säga, att provet ska vara så tillförlitligt som möjligt, baseras provet på ett urval av dessa förmågor och delar av kunskapskrav. Varje förmåga testas vid flera tillfällen för att öka elevernas möjlighet att uppvisa att de innehar den specifika förmågan. Med utgångspunkt från denna princip vore det vanskligt att försöka täcka in samtliga förmågor och delar av kunskapskrav inom ramen för den begränsade provtiden.

Översikt över förmågor och delar av kunskapskrav (utan progressionsuttryck) som prövas i det nationella provet i religionskunskap 2013, åk 9:

Förmågor i NP rel. åk 9	Delar av kunskapskrav i NP rel. åk 9
1. Analysera kristendomen, andra religioner och livsåskådningar samt olika tolkningar och bruk inom dessa.	1. Eleven har ... kunskaper om kristendomen och de andra världsreligionerna och visar det genom ... centrala tankegångar, urkunder och konkreta religiösa uttryck och handlingar inom religionerna.
	2. Dessutom för eleven ... resonemang om likheter och skillnader inom och mellan några religioner och andra livsåskådningar.
4. Resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller	5. Eleven kan resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar genom att föra ... resonemang och använda etiska begrepp och modeller ...
5. Söka information om religioner och andra livsåskådningar och värdera källornas relevans och trovärdighet	6. Eleven kan söka information om religioner och andra livsåskådningar och använder då olika typer av källor ... samt för ... resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Förmåga 4 och 5 har en relativt lös koppling till särskilda innehållsområden, medan den första förmågan – och därmed de första två delarna av kunskapskraven – i mycket hög grad är beroende av kunskaper om de olika världsreligionerna. Provet innehåller därmed proportionellt sett fler uppgifter som är kopplade till den första förmågan än förmåga 4 och 5 för att ge eleverna möjlighet att uppvisa förmågan. Samtliga fem världsreligioner (judendom, kristendom, islam, hinduism och buddhism) förekommer som underlag i uppgifterna i anslutning till förmåga 1, för att minska beroendet av i vilken ordning de olika religionerna har tagits upp i undervisningen.

Förberedelser

Till provet finns ett texthäfte med en inledande text som hör till delprov A och därefter två texter som hör till delprov B. Dessa texter skall elevernas beredas tillfälle att läsa igenom under en för klassen gemensam tid om ca 60 minuter en eller två dagar före det första provtillfället, dvs. under fredagen den 12 april eller måndagen den 15 april. Vissa begrepp finns förklarade i texthäftet, men läraren kan utöver dessa begrepp även förklara andra icke ämnesspecifika begrepp och uttryck. Läraren kan även läsa texterna högt medan eleverna följer med i texten.

Varje elev ska skriva sitt namn på det texthäfte som eleven läst igenom. Texthäftena samlas in efter genomläsningen och förvaras därefter inlåsta tillsammans med övrigt provmaterial.

Genomförande

Allmänt

Vid provtillfällena ska läraren först dela ut texthäftena till eleverna. Därefter delas provhäftena ut.

Läraren ska tillse att det finns extra linjerade lösblad att skriva på för de elever som behöver mer skrivutrymme. Om en elev använder lösblad, ska läraren se till att eleven anger sitt namn, sin klass eller grupp samt vilken uppgift lösbladet tillhör.

Instruktion till läraren om genomförande vid provtillfällena:

- Tillse att det finns tillgång till linjerade lösblad.
- Dela först ut texthäftena utifrån elevernas namnpåskrifter.
- Dela därefter ut provhäftena till eleverna.
- Läs texten ”Viktig information till dig som ska göra provet” högt för eleverna. Denna text återfinns i en ruta på sidan 2 i respektive delprov samt direkt här nedanför i detta häfte.
- Instruera eleverna om att vissa ord i provet förklaras i fotnoter.
- Samla in allt material (texthäftan, provhäften samt ev. använda lösblad) efter genomfört prov.

Text att läsa högt inför genomförandet av respektive delprov A och B:

Viktig information till dig som ska göra provet

På en del uppgifter i provet ska du visa att du kan resonera kring en fråga. Dina svar ska vara så tydliga att någon annan kan läsa och förstå vad du menar. Dessa uppgifter ger ofta flera belägg (poäng). Därför är det viktigt att du skriver så utförligt som möjligt på uppgifterna. Det finns inga ”minuspoäng” i detta prov. Är du osäker på vad du ska skriva, är det alltså bättre att du skriver lite än ingenting alls. Läraren kommer att bedöma hur väl ditt resonemang fungerar och om du visat att du har relevanta kunskaper.

Läs uppgifterna noggrant!

Uppgifterna är blandade, det är inte så att de svåraste kommer sist. Du får information om vilken nivå du kan nå vid varje uppgift med hjälp av ett rutsystem.

Uppgiften kan ge
belägg för E-nivå

Uppgiften kan ge
belägg för C-nivå

Uppgiften kan ge
belägg för A-nivå

Behöver du mer plats att skriva på än vad det finns i häftet går det bra att skriva på lösblad. Tänk på att skriva ditt namn och klass/grupp.

Hjälpmedel

Eleverna får använda penna, radergummi och vid behov linjerade lösblad.

Datorer

Om skolan har tillgång till datorer i sådan utsträckning att alla elever kan genomföra provet vid samma tillfälle är det tillåtet för eleverna att använda dem vid provtillfället. Eleverna får inte ha tillgång till Internet under provet. Skolan ska se till att ingen information som kan vara till nytta för eleverna finns sparad på datorerna.

Bedömning

Läraren bedömer elevens prestationer utifrån instruktionerna i häftet Bedömningsanvisningar.

Sambedömning

Ett sätt att arbeta med likvärdig bedömning är att lärare tillsammans diskuterar bedömning av elevlösningar i relation till bedömningsanvisningarna, så kallad sambedömning. När elevernas prestationer sambedöms ökar bedömningens tillförlitlighet i det nationella provet. Lärare kan med fördel byta elevlösningar med varandra, diskutera osäkra fall eller på annat sätt sambedöma. (Jämför www.skolverket.se > Prov & bedömning > Frågor och svar om nationella prov.)

Provbetyg

Provbetyget bestäms utifrån elevens sammanlagda resultat på de båda delproven, enligt närmare instruktion i häftet Bedömningsanvisningar.

Genomgång med eleverna

Vid uppföljning efter provet är det viktigt att läraren ser till att uppgifterna inte sprids. Läraren kan gå igenom provresultatet med eleven.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Institutionen för didaktik och pedagogisk profession